

QORTI TAL-APPELL

IMĦALLFIN

**S.T.O. PRIM IMĦALLEF MARK CHETCUTI
ONOR. IMĦALLEF CHRISTIAN FALZON SCERRI
ONOR. IMĦALLEF JOSETTE DEMICOLI**

Seduta ta' nhar il-Ħamis, 16 ta' Jannar, 2025.

Numru 16

Rikors numru 72/2019/1 MS

Kevin Sammut u Kilabite Tech Ltd (C-76710)

v.

Epsilon Malta Ltd (C-71804)

Il-Qorti:

1. Din hija sentenza dwar appell tal-atturi Kevin Sammut u l-kumpanija Kilabite Tech Limited minn sentenza mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili nhar id-19 ta' Jannar, 2024, li biha ċaħdet it-talbiet kollha tagħhom sabiex tikkundanna lill-kumpanija konvenuta Epsilon Malta Limited tħallashom is-somma fl-ammont ta' €37,760, bħala ħlas għal

servizzi professjonali li qegħdin jgħidu li tawha b'rabta ma' sejha pubblika għall-offerti li għib in-numru ta' riferenza CT3047/2017.

Daħla

2. B'rikors maħluf imressaq fil-25 ta' Jannar, 2019, l-atturi Kevin Sammut u Kilabite Tech Limited (minn issa 'l hemm imsejha wkoll bħala «*Kilabite*» fissru li huma kienu ntalbu mill-kumpanija Epsilon Malta Limited (minn issa 'l hemm imsejha wkoll bħala «*Epsilon*») sabiex jgħinuha tieħu sehem f'sejha pubblika għall-offerti bin-numru ta' riferenza CT 3047/2017.

3. Stqarrew li huma kienu laqgħu dik l-istedina, u fid-dawl ta' dan huma pprovdew lil Epsilon bosta servizzi ta' konsulenza u xogħol fosthom il-preparazzjoni ta' *data analysis*, thejjija ta' rapport, kif ukoll ipprovdew is-CVs, sabiex il-kumpanija konvenuta tkun fl-aħjar qagħda li tirbaħ is-sejha għall-offerti inkwistjoni.

4. Qalu li waqt dan il-proċess, Epsilon għaddietilhom abbozz ta' ftehim li kellu jirregola r-relazzjoni ta' bejniethom u filwaqt li saħqu li dak il-ftehim kien gie aċċettat fil-prinċipju, ammettew li ma kienx «*ratifikat formalment*.»

5. Komplex jgħidu li fil-25 ta' Lulju, 2018, Epsilon għarrfet lil Kilabite li l-offerta tagħha kienet rebħet is-sejha pubblika għall-offerti li kienet sehem fiha.

6. Isostnu li fid-dawl ta' dan, Kilabite ssoktat bil-preparamenti ta' dak kollu meħtieġ sabiex tkun tista' tibda twettaq ix-xogħol mitlub fis-sejha għall-offerti inkwistjoni, u dan «*a bażi tal-ftehim sew verbali kif ukoll konkluz bejn il-partijiet.*»

7. Gara però li f'dan l-istess żmien, Kilabite ntebħet li fl-offerta tagħha, Epsilon kienet offriet ċertu affarijiet li jmorru kontra dak li kien oriġinarjament miftiehem bejniethom.

8. Ilmentaw li dawn it-tibdiliet saru mingħajr konsultazzjoni magħhom u stqarrew li kieku kienu jafu b'dawk it-tibdiliet, huma ma kinux sejin jibdw bix-xogħol, u wisq inqas ma kienu sejin iħallu lil Epsilon tiggwadanja billi tuża l-kredenzjali u l-isem tal-uffiċjali ta' Kilabite fit-tfiġ tal-offerta tagħha.

9. Saħqu li l-kundizzjonijiet il-godda li ġew imposti minn Epsilon ma kinux aċċettabbli għalihom u għalhekk Kilabite ddeċidiet li ma tkomplix bl-inkarigu li ngħatat, kif ukoll talbet lil Epsilon sabiex tħallasha l-ammont ta' €37,760, li fi kliemhom, jirrappreżenta: «*drittijiet relatati għas-servizzi reżi*

inkwantu jirrigwarda s-sejha Sintegram Dissemination Proposal CT 3074/2017 u dan kif jirrizulta aħjar mill-kopja tal-invoice.»

10. Billi Epsilon baqgħet ma ħallsitx, Kevin Sammut u Kilabite Tech Limited ressqu din il-kawża li biha talbu lill-Ewwel Qorti sabiex:

«1. Tiddikjara illi s-soċjetà intimata naqset, u dan bi ksur tal-ftehim milħuq mal-esponenti, meta hija unilateralment bidlet il-ftehim milħuq u l-kwotazzjoni kif preparata mil-esponenti fuq inkariku tal-istess soċjetà intimata.

(ii) Tillikwida l-ammonti dovuti lill-esponenti, jew min minnhom, kwantu drittijiet professjonali fl-ammont ta' sebgħa u tletin elf seba' mija u sittin ewro inkluż VAT u dan kif jirrizulta mil-kopja tal-invoice hawn annessa u mmarkata bħala Dok K.

(iii) Tordna lis-soċjetà intimata tħallas lill-esponenti is-somma ta' sebgħa u tletin elf seba' mija u sittin ewro (€37,760) VAT inkluż kif wkoll bl-ispejjeż għar-rigward tal-ittra ufficjali tat-10 ta' Diċembru 2018 u kif ukoll dawk għat-talba għall-ħruġ ta' mandat ta' sekwestru u bl-imgħax Legali mid-data tal-invoice sad-data tal-ħlas effettiv kontra s-soċjetà intimata minn issa ingunta għas-subizzjoni.»

11. Bi twegiba maħlufa mressqa fid-29 ta' April, 2019, il-kumpanija Konvenuta Epsilon Malta Limited wiegħbet għal din il-kawża billi ressqet dawn l-eċċezzjonijiet:

*«1. Illi preliminarjament, it-talbiet attriċi huma proċeduralment insostenibbli għaliex ma jikkombacċawx mad-dikjarazzjonijiet u r-raġunijiet mogħtija fil-premessi tar-rikors ġuramentat, b'dan illi r-rikors ġuramentat huwa nieqes mir-rekwiżiti meħtieġa ai termini tal-**Artikolu 156(a) tal-Kap 12. tal-Liġijiet ta' Malta**;*

2. Illi wkoll in linea preliminari, ma teżisti l-ebda relazzjoni ġuridika bejn l-esponenti u l-intimata Kilabite Tech Ltd. Tant huwa hekk illi l-ftehim propost mill-attur Kevin Sammut (Dok. A esibit mill-atturi) kellu jkun bejn l-esponenti u l-attur Kevin Sammut fil-vesti tiegħu personali. Kien biss meta

L-attur Kevin Sammut beda jippretendi l-ħlas mingħand l-esponenti illi huwa semma l-kumpanija Kilabite Tech Ltd;

3. Illi mingħajr preġudizzju għas-suespost, u fil-mertu, it-talbiet attriċi kif dedotti fil-konfront tal-kumpanija esponenti għandhom jiġu respinti fit-totalità tagħhom stante illi huma nfondanti fil-fatt u fid-dritt u dan kif ser jirriżulta aħjar waqt it-trattazzjoni tal-kawża u senjament minħabba s-segwenti raġunijiet;

- i. Illi l-esponenti issottomettiet applikazzjoni għal tender mal-Awtorità għall-Ippjanar. Ai fini tal-istess applikazzjoni, l-Awtorità pproponiet illi Kevin Sammut jiġi nominat mill-esponenti bħala Key Expert fl-applikazzjoni inkwistjoni;*
- ii. L-attur Kevin Sammut ippropona diversi servizzi lill-esponenti in konnessjoni mat-tender inkwistjoni u abbażi ta' din il-proposta, kienu saru taħditiet sabiex l-esponenti tifhem x'kienu is-servizzi proposti mill-istess Kevin Sammut. L-esponenti qatt ma inkarigatu illi jagħmel xi xogħlijiet u/jew jipprestalha xi servizzi għajr illi jiġi nominat bħala key expert fl-applikazzjoni għat-tender. Tali servizzi kellhom jiġu reżi biss jekk u meta l-esponenti kienet tirbaħ it-tender inkwistjoni;*
- iii. Illi minkejja d-diċitura użuta fir-rikors promotur, ma jeżisti l-ebda ftehim bejn l-esponenti u l-atturi jew min minnhom. Wara ħafna insistenzi mill-attur Kevin Sammut illi jippresta servizzi lill-esponenti, liema servizzi ma kinux solleċitati mill-istess esponenti, l-istess Kevin Sammut kien ippropona ftehim ta' kollaborazzjoni. Dan il-ftehim qatt ma gie iffirmat, stante illi, fost raġunijiet oħra, l-esponenti m'aċċettatx il-kundizzjonijiet tal-istess illi ġew proposti mill-attur Kevin Sammut u l-istess Kevin Sammut ma aċċettax illi jaħdem skont l-esiġenzi tal-esponenti. In ogni każ, kien prematur illi jsir tali ftehim qabel ma jiġi ffirmat kuntratt relattiv bejn l-esponenti u l-Awtorità;*
- iv. Illi qatt ma kien hemm qbil illi jsiru xi ħlasijiet lill-atturi jew xi ħadd minnhom. L-esponenti qatt ma kienet fil-fatt semgħet bl-attriċi Kilabite Tech Ltd illi ħarġet il-fattura ppreżentata mill-atturi u mmarkata Dok. I;*
- v. Illi għaldaqstant l-atturi m'għandhom l-ebda jedd jitolbu xi ħlasijiet mingħand l-esponenti;*
- vi. Illi mingħajr preġudizzju għall-premess, ma mhuwiex minnu li atturi għamlu x-xogħlijiet allegati u/jew sofrew xi danni;*
- vii. Illi mingħajr preġudizzju għall-premess, kemm-il darba l-atturi għamlu xi xogħlijiet u /jew sofrew xi danni, l-esponenti ma hijiex responsabbli għall-istess;*

Għaldaqstant, għar-raġunijiet hawn imsemmija u hekk kif ser jiġi elaborati matul is-smiġħ tal-proċeduri odjerni, it-talbiet tar-rikorrenti għandhom jiġu miċħuda fit-totalità tagħhom minn din l-Onorabbli Qorti prevja kwalsiasi provvedimenti illi jidhrilha xierqa u opportuni fiċ-ċirkostanzi.

Salv eċċezzjonijiet ulterjuri skont kif tippermetti l-liġi.

Bl-ispejjeż kontra l-atturi minn issa huma ingunti in subizzjoni.»

12. Fl-ewwel seduta li nżammet fl-20 ta' Mejju, 2019, l-Avukata tal-atturi Dr. Josephine Farrugia Mifsud, irtirat l-ewwel talba li tressqet fir-rikors maħluf (ara l-verbal f'paġna 106 tal-atti tal-kawża).

13. Min-naħa l-oħra, u b'reazzjoni għal dan, Epsilon Malta Limited irtirat l-ewwel eċċezzjoni tagħha b'nota mressqa fis-16 ta' Lulju, 2019 (f'paġna 110 tal-atti tal-kawża).

14. Aktar tard, b'sentenza mogħtija fid-19 ta' Jannar, 2024, l-Ewwel Qorti qatgħet din il-kawża billi: (i) żammet lura milli tiegħu qies tal-ewwel talba tal-atturi u tal-ewwel eċċezzjoni tal-konvenuta, peress li dawn ġew irtirati; (ii) laqgħet it-tieni u t-tielet eċċezzjonijiet ta' Epsilon Malta Limited sa fejn jaqblu mal-konsiderazzjonijiet li ngħataw fis-sentenza; u (iii) ċaħdet it-tieni u t-tielet talbiet tal-atturi, bl-ispejjeż kontribom.

15. Il-konsiderazzjonijiet ewlenin li wasslu lill-Ewwel Qorti għal din id-deċiżjoni kienu dawn li ġejjin:

«Ikkunsidrat:

Din hija kawża li permezz tagħha, l-atturi qegħdin jitolbu li l-konvenuta tiġi kkundannata tħallashom, jew lil min minnhom, is-somma ta' €37,760 rappreżentanti drittijiet professjonali, u dan b'rabta ma' servizzi li huma jgħidu li rendew lill-konvenuta b'rabta mas-sejha għall-offerti għal "Sintegram Dissemination Proposal" (CT 3074/2017). Il-konvenuta, min-naħa tagħha, ressqet bosta eċċezzjonijiet, kompriża dik li t-talbiet tal-atturi huma proċeduralment insostenibbli, kif ukoll li m'għandha ebda relazzjoni ġuridika mal-kumpanija attriċi. Il-konvenuta ressqet ukoll difiżi oħrajn fil-meritu.

[...]

Ikkunsidrat:

Illi esposti għalhekk il-fatt li taw lok għal din il-kwistjoni, il-qorti jidhrilha li għandha qabel xejn tagħmel il-konsiderazzjonijiet tagħha dwar jekk hemmx xi forma ta' rabta kuntrattwali bejn il-kontendenti jew bejn uħud minnhom, jew inkella jekk dik ir-rabta kuntrattwali ma seħħitx. Il-konvenuta ssostni li hija lanqas biss taf bil-kumpanija attriċi, u li qatt ma tat inkarigu lill-attur biex jagħmel xi xogħol. L-atturi min-naħa tagħhom isostnu illi kien hemm ftehim validu u vinkolanti bejnhom u bejn il-konvenuta, li permezz tiegħu il-konvenuta nkarigat lill-kumpanija attriċi biex isellifha s-servizzi tal-attur u ta' persuna oħra.

Għal dak li jirrigwarda l-aspett fattwali tal-kwistjoni mfissra fil-paragrafu preċedenti, il-qorti jidhrilha li l-konvenuta mhux timxi mas-sewwa meta tgħid li ma kinitx taf bl-eżistenza tal-kumpanija attriċi qabel ma beda jintalab nlas mill-attur. Il-posta elettronika esibita turi li f'April 2018, id-direttur tal-konvenuta espressament irrefera għall-kumpanija attriċi¹, u dan juri li kuntrarjament għall-impressjoni li huwa prova jagħti lil din il-qorti, huwa kien jaf bl-eżistenza ta' dik il-kumpanija. Jidher però li l-konvenuta ma riditx turi lill-Awtorità tal-Ippjanar l-eżistenza tal-kumpanija attriċi, u riedet li l-involvement tal-attur ikun f'ismu biss bħala key expert, u dan anki jekk bejn il-konvenuta u l-kumpanija attriċi jkun hemm ftehim ieħor bejniethom biss. Fuq dan l-aspett tal-fatti tal-każ għalhekk il-konvenuta m'għandhiex raġun.

Il-problema bl-azzjoni attriċi però hija oħra.

Il-provi prodotti miż-żewġ partijiet juru bl-aktar mod ċar li l-intendiment bejniethom kien illi jsir ftehim bil-miktub li kellu jiġi ffirmat minnhom it-tnejn. Fil-fatt, diversi kopji minn dan l-abbozz ġew esibiti waqt is-smiġħ ta' din il-kawża, bħal pereżempju dak li jinsab esibit a folio 9. Dan il-ftehim però ma ġie ffirmat qatt, għaliex jidher li kien hemm xi nuqqas ta' qbil dwar id-drittijiet t'awtur. Għalkemm l-attur jgħid li dak in-nuqqas ta' qbil ġie sorvolat permezz ta' skambju ta' posta elettronika, però jibqa' l-fatt li dak il-ftehim

¹ Ara d-dokument immarkat Dok B a folio 20.

qatt ma gie ffirmat, sakemm il-konvenuta bagħtet abbozz ta' ftehim differenti li minnu tnisslu d-differenzi bejn il-kontendenti.

Illi l-Artikolu 114 tal-Kodiċi tal-Kummerċ jipprovdi kif ġej:

«114. Jekk il-partijiet ikunu ftiehem li l-ftehim bil-fomm għandu jitnizzel bil-miktub, hu preżunt li huma riedu jassoġġettaw il-validità tiegħu għat-tħaris ta' dik il-formalità.»

Illi m'hemmx dubju li d-dispożizzjonijiet tal-Kodiċi tal-Kummerċ japplikaw għall-fattispeċi tal-każ li għandha quddiemha l-qorti. Dan għaliex skont l-artikolu 2 ta' dak il-Kodiċi jipprovdi li: «Taħt il-liġi tal-kummerċ jaqgħu l-kummerċjanti u l-atti tal-kummerċ magħmulin minn kull persuna, ukoll jekk ma tkunx tikkummerċja.» Is-soċjetajiet kummerċjali huma, b'effett tal-artikolu 4, kummerċjanti. Dwar dawk li, f'isimhom, jagħmlu atti ta' kummerċ, **Leone Bolaffio** jsostni, fil-kumment tiegħu għall-artikolu 8 tal-Kodiċi tal-Kummerċ taljan², illi, «La figura del commerciante risulta pertanto da questi due elementi: la interposizione nello scambio (di merci, denaro, servizi) e la speculazione, collegati fra essi dal rapporto di causa ed effetto: la interposizione e' determinata dallo scopo del guadagno e il guadagno e' l'effetto della interposizione.³»

Fid-deċiżjoni **Giuseppe Vella Gatt noe v. Giuseppe Darmanin et** (Appell Kummerċjali, 23/11/1956)⁴, il-Qorti tal-Appell qieset hekk dwar l-artikolu 114, li dak iż-żmien kien numerat 118:

«Skont l-Art. 118 tal-Kodiċi tal-Kummerċ, meta jiġi miftiehem li l-ftehim verbali għandu jitnizzel bil-miktub, hu preżunt li huma riedu jassoġġettaw il-validità tiegħu għat-tħaris ta' dik il-formalità. Dik il-preżunzjoni mhijiex "juris tantum", imma "juris et de jure", u hija intiza biex tipprevjeni l-kawżi (ara **Debates tal-Assemblea Legislattiva**, Vol. 21 tas-sena 1932-33, p. 737, 2a. col.). U tabilhaqq, li kieku dik il-preżunzjoni kienet "juris tantum", u għalhekk kienet tista' titwaqqa' bi provi testimonjali, l-effett kollu tagħha kien jiġi ridott fix-xejn; għax l-iskop li għalieh saret, li tidderimi l-kwistjonijiet u tipprevjeni l-kawżi, ma kienx jista' jiġi raġġunt. Huwa risaput li l-awtur tal-abbozz ta' dik il-liġi, li kien il-Professor Carlo Mallia, allura Ministru tal-Gustizzja, kien irrispekkja ruħu fuq it-tagħlim tal-Vivante, li fit-Trattat tiegħu ppropona għall-eventwali riforma tal-liġi taljana "il ritorno alla dottrina romanistica per cui l'accordo sulla forma si presumeva condizione per l'esistenza del contratto" (**Trattato di Diritto Commerciale**, no.1580, p.75). U d-dottrina romanistica li għaliha alluda Vivante hija preċiżament il-liġi 17, "de fide instrumentorum" (**Codex, IV, 16**), fejn Ġustinjanu kien ippreskriva li meta jkun sar il-ftehim li għandu jsir il-miktub, u ma jsirx, "non aliter vires sancimus habere..... ut nulli liceat..... quam haec ita processerunt..... aliquod jus sibi ex eodem contractu vel transactione vindicare"»

Illi t-tagħlim ta' Vivante fuq din il-materja testwalment huwa li: «I contraenti possono subordinare l'esistenza del contratto a una forma determinata, e

² Li jikkorrispondi perfettament għall-artikolu 4 tal-Kodiċi tal-Kummerċ tagħna.

³ §110.

⁴ Kollezz. Vol.XL.i.572.

farne un contratto solenne: la loro volontà è sovrana, qualunque sia il motivo che li consigli⁵.» Huwa mbagħad ikompli billi jelenka eċċezzjonijiet magħmula fil-ġurisprudenza tal-Qorti tal-jani li kienet tradizzjonalment tippermetti l-użu ta' provi oħrajn sabiex jiġi salvat il-ftehim li ma jkunx ridott għall-kitba f'ċertu ċirkostanzi – prattika li kienet fis-seħħ għaliex il-Kodiċi kummerċjali Taljan ma kellux dispożizzjoni bħall-**Artikolu 114 tal-Kodiċi** tagħna; dispożizzjoni din li ddaħħlet mil-leġiżlatur tagħna proprju bħala riflessjoni tat-tagħlim ta' Vivante, kif rilevat mill-Qorti tal-Appelli Kummerċjali fid-deċiżjoni appena riportata.

Issir riferenza wkoll għad-deċiżjoni mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fil-kawża **Joseph J. Engerer et noe v. John Debono et** (3/10/2003) fejn ġie osservat:

«Hi dispożizzjoni espressa tal-liġi illi “jekk il-partijiet ikunu ftehm li l-ftehim bil-fomm għandu jitniżżel bil-miktub, hu preżunt li huma riedu jassogġettaw il-validità tiegħu għat-tħaris ta' dik il-formalità” (Artikolu 114 tal-Kodiċi tal-Kummerċ);

Dan ifisser illi «qabel ma tiġi iffirmita l-iskrittura ma jistax jingħad illi l-ftehim hu perfett» (**Neguzjant Joseph Stellini nomine -vs- Neguzjant Salvatore Debono**, Appell Kummerċjali, 14 ta' Diċembru 1942, Vol. XXXI P I p 565)»

Illu hija rilevanti wkoll id-deċiżjoni fil-kawża **Joseph Attard et v. Mario Attard et** (Appell Superjuri, 16/12/2019):

«Dan jingħad b'aktar enfasi meta wieħed jikkunsidra li kif ingħad mill-ewwel Qorti, għalkemm dan kien kuntratt li għalih ma kinitx meħtieġa l-firma tan-nisa, peress li kien jitratta beni parafernali, huma għażlu li jissogġettaw il-kuntratt għall-firma ta' żewġt aħwa u n-nisa tagħhom. Ladarba saret tali għażla u hemm nieqsa l-firma ta' waħda mill-kompjenti fuq l-imsemmi abbozz ta' kuntratt, dan l-att ma jistax jittieħed bħala prova tal-ftehim milħuq bejn il-kontendenti fil-kawża kif jippretendu l-konvenuti appellanti.»

F'din l-aħħar deċiżjoni ċitata, il-ftehim tqies bħala mhux konkluz għaliex il-firma ta' persuni li ma kinux essenzjali għall-konkluzjoni tal-ftehim baqgħet ma saritx. Aktar u aktar għalhekk japplika l-prinċipju fejn ħadd mill-partijiet ma jkun iffirma dak li jkun ġie abbozzat.

Għalhekk huwa evidenti li bejn ħadd mill-kontendenti ma seħħ ftehim validu u vinkolanti. Issa l-azzjoni tal-atturi hija kjament impostata fuq il-premessa li kien hemm ftehim validu bejn il-kontendenti. Dan jirriżulta pależi mill-premessi esposti fir-rikors maħluf, kompriżi s-segwenti:

«Illu in sewgita għal dan l-avviż, u **invista tal-ftehim milħuq** sovra indikat, is-soċjetà esponenti komplet bil-preparamenti u tnejjja ta' dak neċessitat sabiex jinbeda l-eżekuzzjoni tax-xogħol rikjest mis-sejha hekk allokata u **dan a bażi tal-ftehim sew verbali kif wkoll**

⁵ Trattato di Diritto Commerciale, Vol.IV, §1579.

konkluz bejn il-partijiet.^{6»}

kif ukoll mid-diversi riferenzi oħra li hemm fir-rikors maħluf dwar «il-ftehim milħuq». Anki l-ewwel talba attriċi kienet trid dikjarazzjoni li seħħ ksur tal-ftehim milħuq, u anke jekk din it-talba giet irtirata, xorta waħda turi li l-premessa sħiħa tal-azzjoni hija li kien hemm ftehim validu u li jorbot lill-partijiet. Premessa li, kif rajna, tirriżulta legalment infondata.

Illu huwa principju kardinali u dejjem applikat rigorożament li fi proċeduri ġudizzjarji quddiem il-qorti superjuri, il-qorti adita bil-kawża għandha toqgħod strettament mal-parametri tal-azzjoni li tkun giet dedotta quddiemha. F'dan is-sens huma d-deċiżjonijiet **Doris Grech v. Valentino Valente noe** (Appell Superjuri, 27/2/2015) u **Avukat Dottor Roberto Montalto noe v. Edwin Bartolo et** (Appell Superjuri, 28/4/2017), fost ħafna oħrajn.

F'kull każ, u unikament għal finijiet ta' kompletezza, din il-qorti jidhrilha li l-azzjoni attriċi kienet xorta waħda tfalli fil-meritu tagħha. L-atturi, kif rajna, qed jitolbu ħlas ta' xogħol li huma jgħidu li għamlu u li f'ebda ħin ma kkonsenjaw lill-konvenuta. L-attur xehed li huwa pprova jikkonsenja dak ix-xogħol lill-konvenuta iżda hija m'aċċettatux. Però huwa ma ppreżenta l-ebda prova li turi kif u meta għamel dawn it-tentattivi ta' konsenja. Lanqas matul din il-kawża ma pprova juri fiex kien jikkonsisti dan ix-xogħol billi jesibixxi manifestazzjoni tangibbli tiegħu. L-atturi jgħidu li huma kienu strumentali sabiex il-konvenuta tiġi aġġudikata s-sejha, però mkien ma juru kif huma jew il-partecipazzjoni tagħhom fis-sejha kienet deċiżiva. Ebda prova ma ġabu li turi li huma assistew lill-konvenuta fit-tnejn tal-offerta – prova li ma kellhiex tkun diffiċli li tingieb kieku tassew din l-assistenza seħħet.

Anki x-xhud Maria Refalo, għalkemm xehdet li żammet notamenti dwar ix-xogħol li wettqet, ma ntalbitx teżebixxi dawk in-notamenti. Sal-aħħar tal-proċess, ix-xogħol li l-atturi jsostnu li twettaq baqa' efimeru u intangibbli għall-aħħar, minkejja li qed jintalab ħlas tiegħu abbażi ta' rati li ma jistgħux jitqiesu ċkejnin jew konservattivi (kif murija fil-fattura esibita a folio 45). L-atturi ma seħħilhomx iressqu provi li jikkonvinċu lil din il-qorti li tassew wettqu xogħol li għalih jistħoqqilhom il-ħlas mitlub minnhom, u għalhekk in bażi tar-regola *actore non probante, reus absolvitur* l-azzjoni tagħhom kienet tfalli wkoll.

Barra minn hekk, il-qorti tqis ukoll il-fatt li mill-provi rriżulta li dan ix-xogħol, jekk twettaq, twettaq mill-atturi mingħajr inkarigu tal-konvenuta, li allura ma tistax issa tiġi mgiegħla tħallas għal xogħol li ma talbitx u li, aktar u aktar, ma ħaditx, u li l-ħlas tiegħu qed jintalab bl-applikazzjoni ta' rati u miżati unilateralment imfassla mill-atturi mingħajr ebda konsultazzjoni u wisq inqas qbil da parti tal-konvenuta. Il-qorti tistaqsi x'kienet tkun il-pożizzjoni tal-atturi dwar dak ix-xogħol li huma jgħidu li għamlu bi tnejn għall-eżekuzzjoni tal-kuntratt pubbliku qabel l-aġġudikazzjoni tas-sejha,

⁶ Enfażi in calce u sottolinear miżjud.

kieku l-konvenuta ma rebħitx il-kuntratt? Ir-raġuni tiddetta li f'dawk iċ-ċirkostanzi, la x-xogħol ma sarx fuq inkarigu tal-konvenuta, ma kien ikun hemm ebda dritt għal ħlas għaliex ma kien hemm ebda inkarigu. L-istess raġuni tapplika anki fil-każ odjern, fejn inkarigu wkoll ma kienx hemm u lanqas ma seħħ il-ftehim fil-forma intiża mill-partijiet.»

16. L-atturi Kevin Sammut u Kilabite Tech Limited appellaw minn din is-sentenza b'rikors tas-16 ta' Frar, 2024, u hemmhekk huma talbu lil din il-Qorti tal-Appell sabiex tħassar is-sentenza appellata, tiċħad l-eċċezzjonijiet kollha ta' Epsilon Malta Limited, u tilqa' t-talbiet tagħhom, bl-ispejjeż kollha tal-proċeduri u bl-imgħax *«dekorribbli mid-data tas-sentenza finali.»*

17. Bi twegiba mressqa fil-25 ta' Marzu, 2024, Epsilon Malta Limited saħqet li s-sentenza appellata hija waħda ġusta u għalhekk talbet lil din il-Qorti tal-Appell sabiex tiċħad l-appell tal-atturi bl-ispejjeż kontribom.

18. Il-Qorti, wara li rat dak kollu li hemm fl-atti tal-kawża, tqis li m'hemmx il-ħtieġa li tqiegħed dan l-appell għas-smigħ, u b'hekk sejra tgħaddi minnufih għas-sentenza b'riħet l-**Artikolu 152(5) tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili.**

Konsiderazzjonijiet:

19. B'dan l-appell, l-atturi Kevin Sammut u Kilabite Tech Limited qegħdin jattakkaw is-sentenza appellata fuq is-saħħa ta' erba' aggravji.

20. Fil-qosor ħafna dawn huma dwar: (i) li l-Ewwel Qorti kkonkludiet ħażin li Kilabite Tech Limited ma kellha l-ebda relazzjoni ġuridika ma' Epsilon Malta Limited; (ii) li mhuwiex minnu li huma ma seħħilhomx juru l-importanza ta' sehemhom fir-rebħ tas-sejħa pubblika għall-offerti minn Epsilon; (iii) li mhuwiex minnu li huma ma rnexxilhomx jressqu prova tax-xogħol li qegħdin jgħidu li wettqu għal Epsilon, u li lanqas ma huwa minnu li Epsilon ma kinitx taf li huma kienu għaddejjin b'dik il-ħidma; u fl-aħħar nett (iv) li l-Ewwel Qorti naqset milli tapprezza li Epsilon mxiet magħha b'mod skorrett u bi pjan biex teskludiha milli tieħu sehem fl-istess sejħa għall-offerti.

21. Nibdew bl-**ewwel aggravju**, li fih l-atturi appellanti qegħdin jişħqu li l-Ewwel Qorti ma kellhiex tikkonkludi li ma hemm l-ebda relazzjoni ġuridika bejn Kilabite u Epsilon.

22. Dwar dan, għalkemm l-atturi mhumieħ imeru li ma ffirmaw l-ebda ftehim bil-miktub ma' Epsilon, madankollu huma qegħdin jirraġunaw li b'daqshekk ma jfissirx li ma kien hemm l-ebda relazzjoni bejn il-partijiet.

23. F'dan il-qafas, l-appellanti jagħmlu xi riferenzi lejn il-ġurisprudenza u jargumentaw li ftehim bejn żewġ partijiet jista' jsir taħt diversi forom u mhux biss bil-mezz tal-kitba. Jinsistu li l-korrispondenza elettronika hija waħda mill-mezzi li bihom jista' jintlaħaq ftehim, u fid-dawl ta' dan jagħmlu

bosta riferenzi lejn dik il-korrispondenza li tressqet kopja tagħha fl-atti tal-kawża.

24. Għalkemm jirrikonoxxu li l-korrispondenza ta' bejniethom dejjem intbagħtet minn Kevin Sammut, madankollu, jisħqu li dan dejjem għamilha ċara li kull servizz li kellu jingħata kien sejjer jingħata f'isem il-kumpanija Kilabite. Sabiex isostnu dan, jirreferu lejn *email* partikolari li ġiet mehmuża flimkien mar-rikors maħluf u mmarkata bħala 'Dok. B', li fiha d-direttur ta' Epsilon stess qabel li kemm Sammut kif ukoll espert ieħor, kellhom jiġu mislufa minn Kilabite.

25. Iżidu li mill-istess korrispondenza jirriżulta li l-partijiet kienu qablu dwar kollox, inkluż dwar id-drittijiet tal-awtur, u filwaqt li jistqarru għal darba oħra li l-ftehim ma kienx ġie ffirmat b'mod formali, madankollu jinsistu li r-rieda tal-partijiet li jidhlu fi ftehim bejniethom xorta waħda tirriżulta.

26. Skont l-atturi appellanti, mill-korrispondenza elettronika msemmija, mhux biss jirriżulta li kien hemm relazzjoni ġuridika bejn il-partijiet, iżda wkoll joħroġ biċ-ċar li kienet sewwasew dik l-istess relazzjoni ġuridika li wasslet lil Kevin Sammut biex jaċċetta li jitniżżel bħala wieħed mill-esperti tekniċi fl-offerta ta' Epsilon, u li saħansitra jqabbad persuna oħra f'isem Kilabite sabiex titniżżel ukoll bħala esperta teknika fl-istess offerta ta'

Epsilon. Ifissru li l-aċċettazzjoni tagħhom li joqogħdu bħala esperti tekniċi ma kinitx mingħajr implikazzjonijiet fuqhom, u fil-prattika wasslet biex huma ma setgħux jikkompetu f'dik l-istess sejha, u li kellhom ukoll ikunu disponibbli għal Epsilon b'mod esklussiv.

27. F'dan il-kwadru, l-appellanti jargumentaw li mhuwiex sewwa li minhabba li ma ġiex iffirmit l-abbozz tal-ftehim, ix-xogħol kollu li sar minnhom bil-kunsens u l-għarfien ta' Epsilon jisfa' fix-xejn. Jistqarru li x-xogħol preparatorju kollu li għamlu dejjem wettquh bil-barka ta' Epsilon u jfissru li l-ħidma tagħhom ġiet imwarrba biss fl-istadju li l-partijiet bdew jillatikaw. Jgħidu wkoll li huma anke ppruvaw kemm-il darba jgħaddu x-xogħol li wettqu lil Epsilon.

28. Fuq ix-xaqliba l-oħra, Epsilon tilqa' għal dan kollu billi fost argumenti oħra tinsisti li ġaladarba l-ftehim bil-kitba ma ġiex issiġillat bil-firma tal-partijiet, dak il-ftehim ma kienx jorbot lill-partijiet u dan aktar u aktar meta l-intenzjoni tal-partijiet kienet li jidhlu fi ftehim bejniethom bil-kitba.

29. Epsilon tinsisti li l-ebda korrispondenza elettronika ma setgħet twassal għal ftehim fuq dak li kien qiegħed jiġi diskuss bejn il-partijiet, u fid-dawl ta' dan tirraġuna li la ma kien hemm l-ebda ftehim validu li kien jorbotha, mela allura ma setgħet teżisti l-ebda relazzjoni ġuridika bejn il-

partijiet.

30. Din il-Qorti wara li qieset l-argumenti kollha tal-partijiet fid-dawl tal-konsiderazzjonijiet li ngħataw fis-sentenza appellata, titlaq billi tosserva li mill-atti tal-kawża jirriżulta kif il-ħsieb tal-partijiet tabilħaqq kien li l-ftehim ta' bejniethom kellu jsir bil-formalità tal-kitba u ssiġillat bil-firma tagħhom (ara: (i) l-*email* tad-19 ta' April, 2018, f'paġna 26 tal-atti tal-kawża; (ii) il-korrispondenza tas-27 ta' Lulju, 2018, f'paġni 12 u 13 tal-atti tal-kawża; u (iii) kif ukoll l-*email* tas-27 ta' Awwissu, 2018).

31. Ġaladarba l-appellanti stess qegħdin jistqarru li ma kien hemm l-ebda ftehim bil-kitba li ġie ffirmat mill-partijiet, kif ukoll lanqas ma qegħdin imeru li huma jew il-kumpanija appellata jaqgħu fid-definizzjoni ta' 'kummerċjanti' taħt il-**Kodiċi tal-Kummerċ**, din il-Qorti jidhrilha li l-Ewwel Qorti qieset sewwa li fin-nuqqas tal-firma tal-partijiet, it-termini u l-kundizzjonijiet li tnizzlu fl-abbozz tad-19 ta' April 2018, u dawk emendati tas-27 ta' Lulju, 2018, ma setgħux jitqiesu li kienu jorbtu lill-istess partijiet (ara l-**Artikolu 114 tal-Kodiċi tal-Kummerċ** u ***T&L Holdings Limited v. Francis Busuttil & Sons Limited et*** mogħtija mill-Qorti tal-Appell, fil-15 ta' Novembru, 2023).

32. B'daqshekk però dan ma jfissirx li ma seta' kien hemm l-ebda ftehim ieħor bejn il-partijiet jew inkella li ma hemmx relazzjoni ġuridika

bejn l-istess partijiet.

33. Huwa magħruf sewwa fil-ġurisprudenza li r-rabta ġuridika, jew kif inhi aħjar magħrufa bħala r-«*relazzjoni ġuridika*» titnissel kull meta bejn żewġ persuni jew aktar ikun hemm fuq naħa waħda persuna «*attiva*» illi l-igi tagħtiha jedd ta' azzjoni, u fuq naħa oħra persuna «*passiva*» li fuqha jaqa' l-obbligu korrispondenti versu l-persuna «*attiva*» (ara ***Carmelo Ellul et v. AX Hotel Operations Limited et*** mogħtija mill-Qorti tal-Appell fil-21 ta' Mejju, 2024). Huwa proprju minn hawn li joħorġu l-espressjonijiet «*leġittimazzjoni attiva*» u «*leġittimazzjoni passiva.*»

34. Kull meta tqum kwistjoni dwar in-nuqqas ta' relazzjoni ġuridika bejn il-partijiet, il-Qorti għandha għalhekk qabel xejn tivverifika jekk il-parti attriċi kif ukoll dik konvenuta, humiex effettivament parti attiva u passiva fir-rapport li jingħad li hemm bejniethom.

35. Huwa miżmum li f'dan l-eżerċizzju, il-Qorti mhux biss għandha tħares lejn il-fatti allegati fir-rikors promotur u dawk ippruvati, iżda wkoll għandha tħares lejn it-talbiet li fuqhom dawk il-fatti jkunu msejsa (ara ***Vella Falzon Capital Projects Limited v. Roderick Bonnici*** mogħtija mill-Qorti tal-Appell (Kompetenza Inferjuri) fit-23 ta' Jannar, 2009).

36. Għalkemm huwa kollu minnu li fir-rikors maħluf li bih inbdiet din il-

kawża, l-atturi taw l-impressjoni li kien hemm ftehim konkluż bejnhom u bejn Epsilon dwar ix-xogħol li kellu jiġi mwettaq minnhom b'rabta mas-sejha pubblika għall-offerti bin-numru ta' riferenza CT 3074/2017, fl-istess waqt, mit-talbiet finali joħroġ biċ-ċar li dak li l-atturi qegħdin jippruvaw jiksbu b'din il-kawża huwa li jithallsu ta' fattura li skont il-premessi tal-istess rikors maħluf tirrappreżenta: *«drittijiet relatati għal servizzi reżi inkwantu jirrigwarda s-sejha Sintegram Dissemination Proposal CT 3074/2017.»*

37. Il-leġitimazzjoni attiva tal-atturi appellanti tinsab għalhekk fl-istennija tagħhom li jithallsu għal xogħol, li tajjeb jew ħażin, qegħdin jgħidu li wettqu għall-kumpanija appellata.

38. Fil-fehma tal-Qorti din l-istennija hija, fil-prinċipju leġittima, u titnissel irrispettivament minn jekk ikunx hemm ftehim formali li jkun gie konkluż bejn il-partijiet (ara f'dan is-sens **Howards Limited v. Maltana Shipping Company Limited** mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fis-26 ta' April, 2001).

39. Kif jgħid il-Malti, *«ħadd ma jagħmel xejn għalxejn»*, u kull min jagħti servizz għall-vantaġġ ta' ħaddieħor, għandu dritt li jithallas. Kemm hu hekk, huwa prinċipju fundamentali tal-liġi li, *«omnis labor optat praemium.»* Maqlub għal Malti, dan ifisser li għal kull xogħol għandu jkun

hemm ħlas (ara ***Lecocqassociate Limited v. Audentia Capital SICAV p.l.c.*** mogħtija mi l-Qorti tal-Appell fid-20 ta' Marzu, 2023, u ***Nutar Dr. Remigio Zammit Pace v. Sunrise Park Hotels Limited*** mogħtija mill-Qorti tal-Appell (Kompetenza Inferjuri) fl-20 ta' Novembru, 2009).

40. Tajjeb li wieħed iżomm f'moħħu li dan il-prinċipju jibqa' jgħodd anke fin-nuqqas ta' ftehim espress dwar kemm għandu jkun dak il-ħlas (ara ***Mark Schembri & Associates Limited v. Tarkett Holding GmbH et*** mogħtija mill-qorti tal-Appell fis-27 ta' Settembru, 2019). Kull min iqabba lill xi ħadd sabiex jagħtih xi servizz, ikun xi jkun, għandu għalhekk ikun ippreparat li jħallas (ara ***Saviour Camilleri v. Bernard Mayo*** mogħtija mill-Qorti tal-Appell (Kompetenza Inferjuri) fit-12 ta' Mejju, 2004).

41. Lura għall-każ tagħna, minn ħarsa ħafifa lejn l-atti tal-kawża jirriżulta kif b'*email* tal-11 ta' April, 2018, id-direttur tal-kumpanija konvenuta Marcos Bonazountas tassew ikkuntattja lill-attur Kevin Sammut u filwaqt li fissirlu: «*[w]e are now working on the two proposals (attached tenders)*», talbu: «*I would like to discuss the subject with you, for these submissions and additional cooperation*» (ara l-*email* tal-11 ta' April, f'paġna 69 tal-atti tal-kawża).

42. Jidher ukoll li f'tit tal-jiem wara, u sewwasew b'*email* tad-19 ta' April, 2018, Marcos Bonazountas aċċetta li Kevin Sammut u impjegat

ieħor kellhom jiġu mislufa minn Kilabite sabiex jitniżżlu bħala esperti tekniċi fl-offerta ta' Epsilon (ara l-*email* tad-19 ta' April, f'paġna 25 tal-atti tal-kawża).

43. Fuq kollox jirriżulta wkoll, li meta ġiet biex titfa' l-offerta tagħha għas-sejha pubblika għall-offerti rilevanti, Epsilon tabilhaqq iddikjarat li Kevin Sammut u Maria Refalo kienu sejin jiġu maħtura bħala «*Technical Leader*» u «*deputy to expert 2*» rispettivament (ara l-offerta ta' Epsilon f'paġni 231 sa 233 tal-atti tal-kawża, kif ukoll ix-xhieda ta' Kevin Portelli, Direttur għas-Servizzi Korporattivi fi ħdan l-Awtorità tal-Ippjanar, f'paġni 349 sa 350 tal-atti tal-kawża). Jidher ukoll li bħala parti mid-dokumenti tas-sejha tagħha, Epsilon issottomettiet kemm is-CV ta' Kevin Sammut, kif ukoll dikjarazzjoni tal-istess Kevin Sammut li dan kien sejjer ikun disponibbli għaliha waqt it-twettiq tal-kuntratt b'mod esklussiv (erġa' ara l-offerta ta' Epsilon, f'paġni 247 sa 248 tal-atti tal-kawża).

44. Fil-premessi li tniżżlu fir-rikors maħluf li bih tressqet din il-kawża, l-atturi fissru li parti mix-xogħol li għalih huma qegħdin jitolbu l-ħlas mingħand Epsilon, jikkonsisti fl-għotja tas-CVs sabiex Kevin Sammut u Maria Refalo setgħu jinħatru bħala esperti tekniċi fl-offerta ta' Epsilon.

45. Ġaladarba fl-offerta tagħha, Epsilon tassew innominat lil Sammut u lil Refalo fost l-esperti tekniċi tagħha, mela allura jsegwi li Epsilon bilfors

kienet aċċettat is-servizzi tal-atturi minn tal-inqas sabiex joqogħdu bħala esperti tekniċi tagħha u għaldaqstant, Epsilon bilfors kienet materjalment involuta magħhom, imqar f'parti mill-ġrajjet imsemmija mill-atturi.

46. Għal din il-Qorti, il-fatti li għadhom kif jissemmew huma biżżejjed biex inisslu rabta ġuridika bejn il-partijiet, u fid-dawl ta' dawn il-konsiderazzjonijiet, din il-Qorti jidhrilha li l-ewwel aggravju tal-atturi appellanti huwa mistħoqq.

47. Naturalment, b'daqshekk ma jfissirx li l-atturi għandhom raġun fil-mertu, u dan għad irridu narawh aħna u nistħarrġu l-aggravji li fadal.

48. Kemm fit-tieni kif ukoll fit-tielet aggravji, l-atturi appellanti qegħdin jilmentaw dwar dawk il-konsiderazzjonijiet li fuq is-saħħa tagħhom l-Ewwel Qorti kkonkludiet li huma ma rnexxilhomx juru fil-konkret l-estent tax-xogħol li tiegħu qegħdin jitolbu l-ħlas.

49. Fl-ispeċifiku, **fit-tieni aggravju** l-atturi appellanti jitolbu billi jirreferu lejn silta mis-sentenza appellata li fiha l-Ewwel Qorti qieset li huma ma rnexxilhomx juru kif u x'fatta s-sehem tagħhom kien wieħed deċiżiv sabiex is-sejha pubblika għall-offerti bin-numru CT3074/2017 giet aġġudikata favur Epsilon. Ifissru li huma jhossuhom aggravati b'din il-konklużjoni għaliex Kevin Sammut tniżżel bħala «*Key Expert*», u mingħajr

dak il-«*Key Expert*», Epsilon ma setgħetx tressaq l-offerta tagħha. Jgħidu wkoll li tant kemm Kevin Sammut kien importanti għall-offerta ta' Epsilon, li Epsilon stess avviċinatu u talbitu sabiex joqogħdilha bħala tali.

50. Fit-**tielet aggravju** l-atturi appellanti jkomplu jibnu fuq it-tieni aggravju u jishqu li l-Ewwel Qorti ma kellhiex tasal għall-konklużjoni li huma ma rnexxilhomx juru bi provi tajbin biżżejjed ix-xogħol li tiegħu qegħdin jitolbu l-ħlas. Jargumentaw ukoll li l-Ewwel Qorti żbaljat fil-konklużjoni tagħha li huma ma kinux intalbu minn Epsilon sabiex jibdew b'dawk l-istess xogħlijiet.

51. Sa fejn għandha x'taqsam il-prova dwar ix-xogħol allegatament imwettaq, l-atturi appellanti jirreferu lejn l-affidavit ta' Kevin Sammut u jgħidu li f'dak l-affidavit huwa ressaq bosta dokumenti bħal 'Dok KS5', li juri sinteżi tax-xogħol kollu li twettaq għal Epsilon, kif ukoll 'Dok KS6', 'KS7' u 'KS8', li jfissruhom bħala prospetti dettaljati ta' xogħol (*work logs*), li Kevin Sammut, Maria Refalo u Christine Busuttil wettqu għal Epsilon.

52. Jishqu li dawk ix-xogħlijiet ġew ukoll ikkonfermati mix-xhieda ta' Maria Refalo u Christine Busuttil, u fl-aħħar mill-aħħar jirriżultaw ukoll mill-korrispondenza elettronika voluminuża li hemm fl-atti. Jgħidu wkoll li mill-istess korrispondenza jirriżulta li l-partijiet kienu qegħdin jiltaqqgħu sabiex jaġġornaw lil xulxin dwar ix-xogħol li kien qiegħed jitwettaq b'rabta mas-

sejha, u dan dejjem qabel ma' Epsilon rebhet is-sejha.

53. Fid-dawl ta' dan, l-atturi jinsistu li huma mhux biss irnexxilhom iressqu provi tax-xogħol imwettaq minnhom, iżda fuq kollox urew kif dak ix-xogħol kien qiegħed jitwettaq bil-barka ta' Epsilon. Jenfasizzaw li ma jirriżulta minn imkien li huma ngħataw xi struzzjoni li kellhom jibdew jaħdmu wara li jiġi ffirmat il-kuntratt mal-awtorità kontraenti, u f'dan il-qafas ifissru, li mill-esperjenza ta' Kevin Sammut «*huwa ovvjw*» li għandu jsir xogħol preparatorju sabiex jekk tintgħażel l-offerta, ikunu f'qagħda li jwettqu l-kuntratt fl-iqsar żmien possibbli. Ifissru li biss biss, Sammut kellu jsib u jharreġ lil Maria Refalo li tnizzlet ukoll bħala espert fl-offerta ta' Epsilon.

54. Jagħlqu billi jgħidu li l-fattura li tagħha qegħdin jitolbu l-ħlas tirreferi għal dati preċiżi u sewwasew għal dak il-perjodu li matulu Epsilon avżathom li kienet rebhet is-sejha u dak iż-żmien li fih intemmet ir-relazzjoni ta' bejn il-partijiet. F'dan il-qafas l-appellanti jirreferu lejn il-prinċipju ta' «*omnis labor optat praemium*» u jsihqu li huma ma qegħdin jitolbu xejn aktar milli jitħallsu għal servizz u xogħol li fi kliemhom ipprovdew lill-konvenuta.

55. Fil-fehma tal-Qorti, dawn l-aggravji huma fejjieda biss sa fejn għandu x'jaqsam ma' dak ix-xogħol li twettaq mill-atturi sakemm Epsilon

tefġhet l-offerta tagħha sabiex tiegħu sehem fis-sejha pubblika għall-offerti bin-numru ta' riferenza CT3074/2017.

56. Kif rajna fil-konsiderazzjonijiet b'rabta mal-ewwel aggravju, mill-kopja tal-korrispondenza li hemm fl-atti tal-kawża jirriżulta li Epsilon kienet tassew talbet lil Kevin Sammut sabiex tiddiskuti miegħu l-offerta li kienet qiegħda tnejn għas-sejha għall-offerti li riedet tiegħu sehem fiha. Jidher li wara dik it-talba, kien hemm tassew xi forma ta' konsultazzjoni ma' Kevin Sammut, u jirriżulta wkoll li Sammut verament ilitaqa' ma' Bonazountas, minn tal-inqas darbtejn (ara l-korrispondenza elettronika f'pajni 71 u 72 tal-atti tal-kawża).

57. Barra minn hekk, mill-korrispondenza elettronika joħroġ ukoll biċċar li kien Marcos Bonazountas, f'isem Epsilon, li talab lil Kevin Sammut sabiex joqgħod bħala espert tekniku fl-offerta ta' Epsilon. Huwa wkoll Bonazountas li qal lil Sammut li kien sejjer jibagħtlu dik id-dikjarazzjoni meħtieġa li kellha tiġi mimlija u ffirmata minnu, kif ukoll talbu jgħaddilu il-*Curriculum Vitae* (CV) tiegħu, sabiex jiġu mdaħħla bħala parti mid-dokumenti tas-sejha fl-offerta ta' Epsilon (ara l-*emails* ta' Bonazountas tad-19 ta' April, 2018, f'pajni 25 u 26 tal-atti tal-kawża).

58. Anke fir-rigward tal-ħatra tal-esperta l-oħra, jiġifieri ta' Maria Refalo, jirriżulta li Bonazountas kien talab li kellu jkun hemm «*one more expert*,

on loan from Kilabite» (erġa' ara l-email ta' Bonazountas tad-19 ta' April, 2018, f'paġna 25 tal-atti tal-kawża). Huwa għalhekk verosimili li Sammut kellu jiddedika ċertu ħin sabiex isib lil xi ħadd denju, li kellu kemm il-ħila kif ukoll ir-rieda li joqgħod bħala espert għal Epsilon f'isem Kilabite.

59. Mill-kopja tal-offerta ta' Epsilon jirriżulta wkoll, li fl-aħħar mill-aħħar, Epsilon tassew inqdiet bil-kredenzjali ta' Kevin Sammut u ta' Maria Refalo billi proproniethom bħala «*Key Expert 1.2 – Technical Leader*» u «*Deputy to Expert 2*», rispettivament (ara l-offerta ta' Epsilon f'paġni 231 sa 233 tal-atti tal-kawża).

60. Jidher ukoll li l-irwol ta' «*Technical Leader*» fit-twettiq tal-kuntratt kellu jkun wieħed kruċjali, u fuq kollox, jirriżulta li kien wieħed mir-rekwiżiti essenzjali tas-sejħa li fl-offerta teknika l-offerenti kellhom jispeċifikaw min kienu sejr in ikunu l-esperti tekniċi li kienu sejr in jaħdmu fuq il-proġett, kif ukoll jissottomettu, *curriculum vitae* tagħhom, u dikjarazzjoni dwar id-disponibbiltà esklussiva tagħhom għal waqt it-twettiq tal-kuntratt (ara Taqsima 6.1.1 tat-Termini ta' Riferenza tad-Dokument tas-Sejħa, f'paġni 265 u 266 tal-atti tal-kawża, kif ukoll subkriterju (e) tal-offerta teknika, f'paġna 268 tal-atti tal-kawża).

61. Għalkemm la nafu, u lanqas ma nistgħu nkunu nafu jekk Epsilon kinitx xorta waħda sejra tirbaħ is-sejħa għall-offerti li kieku hija proponiet

esperti oħrajn minflok lil Kevin Sammut u lil Maria Refalo, jibqa' xorta waħda l-fatt li l-offerta ta' Epsilon ma setgħet tkun qatt teknikament konformi mar-rekwiżiti tas-sejha li kieku fl-offerta tagħha hija ma semmiet lil hadd bħala espert tekniku — speċjalment fl-irwol ta' «*Key Expert 1.2 – Technical Leader.*»

62. Xi tip ta' kontribut mill-appellanti kien hemm, u għax-xogħol b'rabta ma' dan il-kontribut, Epsilon ma tistax tirrifjuta li tħallas.

63. F'dan l-isfond, il-Qorti tosserva li l-fattura tal-4 ta' Settembru, 2018, li dwarha Epsilon qiegħda tintalab il-ħlas, tinsab maqsuma bil-mod kif ġej (ara Dok I, f'paġna 54 tal-atti tal-kawża):

<i>Description</i>	<i>From</i>	<i>To</i>	<i>Total Days</i>	<i>Rate</i>	<i>Euro</i>
<i>2 Software Developers preparatory development incl. setting up of build environments and servers</i>	<i>25/07/18</i>	<i>04/09/18</i>	<i>30</i>	<i>€600</i>	<i>€18,000</i>
<i>1 Senior Developer / Technical Architect</i>	<i>25/07/18</i>	<i>04/09/18</i>	<i>30</i>	<i>€400</i>	<i>€12,000</i>
<i>Consultancy</i>					<i>€2,000</i>
				<i>Subtotal</i>	<i>€32,000</i>
				<i>VAT @18%</i>	<i>€5,760</i>
				<i>Total Due</i>	<i>€37,760</i>

64. Issa mid-dokument tas-sejha CT3074/2017 jirriżulta li d-data tal-għeluq tat-tfiġh tal-offerti kienet fl-24 ta' April, 2018 (ara paġna 254 tal-atti

tal-kawża). Għaldaqstant, ix-xogħol preliminari b'rabta mat-tnejn tal-offerta li l-Qorti għadha kif semmiet fil-paragrafi ta' qabel dan, żgur ma jinkludix fih ix-xogħol li f'din il-fattura ġie indikat li twettaq fil-perjodu ta' bejn il-25 ta' Lulju, 2018 sal-4 ta' Settembru, 2018 (i.e. wara l-għeluq tas-sejha).

65. Il-Qorti qiegħda għalhekk tifhem li l-valur tax-xogħlijiet imwettqa mill-atturi qabel l-aġġudikazzjoni tal-kuntratt favur Epsilon, huwa għaldaqstant inkluż fl-ammont komplessiv ta' €2,000, li ġie deskritt bħala «*Consultancy.*»

66. Wieħed però jrid joqgħod attent, għaliex mill-prospett tax-xogħol imressaq minn Kevin Sammut jirriżulta li fl-istess valur ta' €2,000, hemm imdaħħal xogħol ieħor li Sammut qiegħed jgħid li twettaq b'rabta ma' sejhiet għall-offerti oħrajn u sewwasew dawk li qiegħed jirreferi għalihom bħala: «*Tourisim Tender: feasibility study*» li ngħata valur fl-ammont ta' €800; u «*Geomatics Tender: feasibility, checking course contents*» li ngħata valur fl-ammont ta' €400, rispettivament (ara Dok KS5 f'paġna 294 tal-atti tal-kawża, u l-affidavit ta' Kevin Sammut f'paġna 61 tal-atti tal-kawża).

67. Ta' min ukoll jinnota li d-dati abbinati ma' dan ix-xogħol tal-aħħar, huma l-15 ta' April, 2018, u t-13 ta' Ġunju, 2016, rispettivament, u

għaldaqstant, dan ikompli juri kemm l-ammonti ta' €800 u €400 rispettivament, tabilhaqq ġew imdaħħla fl-ammont ta' €2,000, li fil-fattura li tagħha l-atturi qegħdin jitolbu l-ħlas, ġie deskritt bħala «*Consultancy.*»

68. Għalkemm fl-ewwel affidavit tiegħu Kevin Sammut fisser li huwa kien għamel xi rapporti u xogħol ta' analiżi b'rabta ma' sejħiet għall-offerti oħrajn li nħarġu mill-Awtorità għat-Turizmu u dak tal-*geomatics* (ara l-affidavit ta' Kevin Sammut f'paġna 61 tal-atti tal-kawża), u fit-tieni affidavit huwa ressaq prospett tax-xogħol li fih issemma l-istess xogħol (ara Dok KS6 f'paġna 297 tal-atti tal-kawża), il-Qorti jidhrilha li l-atturi naqsu għalkollox milli juru b'mod konkret li huma tassew wettqu dak ix-xogħol li tiegħu qegħdin jitolbu l-ħlas ta' €800 u €400 rispettivament.

69. Kif tifhimha din il-Qorti, ma kellu jkun xejn diffiċli għal Sammut li jressaq kopja tar-rapporti u l-istudji li qal li għamel, li kieku huwa tassew wettaq ix-xogħol li ngħad li sar. La ma tressaq xejn minn dan, il-Qorti sejra tkun qiegħda għalhekk tnaqqas is-somom rispettivi ta' €800 u €400 mill-ammont ta' €2000 li fil-fattura tal-4 ta' Settembru, 2018 huwa deskritt bħala «*Consultancy.*»

70. Ifisser b'hekk li l-valur tax-xogħol li l-appellanti qegħdin jgħidu li wettqu sa qabel il-25 ta' Lulju 2018, u dan dejjem b'rabta mas-sejħa għall-offerti bin-numru CT3074/2017 huwa ta' €800 ($2,000 - [800+400] = 800$).

71. Fil-fehma tal-Qorti, il-valur ta' €800 mhuwiex esaġerat meta mqabbel mal-kontribut siewi li l-atturi taw lil Epsilon sal-istadju tat-tfigħ tal-offerta bin-numru ta' riferenza CT3074/2017. Wieħed ukoll ma jistax jinsa li l-valur tal-kuntratt li ntrebaħ minn Epsilon kien ta' €145,000, u għal din il-Qorti, din hija raġuni oħra għalfejn dan il-ħlas huwa fiċ-ċirkostanzi raġonevoli.

72. Il-ħlas ta' €800, li miegħu għandha tiżdied it-taxxa fuq il-valur miżjud fl-ammont ta' €144 huwa għalhekk dovut, u sa hawnhekk l-appell tal-atturi huwa mistħoqq.

73. Il-Qorti però ma tarax li l-appellanti għandhom raġun iktar minn hekk u dan għal bosta raġunijiet.

74. L-ewwel nett, għalkemm l-appellanti qegħdin jişqu li x-xogħol preparatorju kollu li qegħdin jgħidu li wettqu wara l-aġġudikazzjoni tas-sejha, għamluh bil-barka ta' Epsilon, din il-Qorti ma taqbilx, u dan kemm għaliex ma rnexxilhomx jippruvaw li Epsilon kienet tathom xi struzzjonijiet speċifiċi biex jibdeu bil-ħidma tagħhom, kif ukoll għaliex lanqas ma jirriżulta li Epsilon kienet minn tal-inqas mgħarrfa bit-twettiq ta' dak ix-xogħol preparatorju.

75. Għalkemm Sammut saħaq li x-xogħol preparatorju twettaq fuq struzzjonijiet diretti ta' Epsilon, din il-Qorti jidhrilha li Sammut ma kien xejn konvinċenti u konsistenti fix-xhieda tiegħu. Kemm hu hekk, filwaqt li fl-ewwel affidavit tas-26 ta' April, 2019, Sammut fisser li, «*fil-25 ta' Lulju 2018, irċevejt email li ħabritli li konna rbaħna il-konkorrenza u li stajna nibdew ix-xogħol meħtieġ fil-mertu tat-tender...*» (silta mill-affidavit tal-attur f'paġna 61 tal-atti tal-kawża), fit-tieni affidavit, li tressaq sentejn wara fis-27 ta' Settembru, 2021, huwa mbagħad qal li kien ingħata struzzjonijiet sabiex jibda minnufih bix-xogħol sa mid-19 ta' April, 2018, u dan billi dakinhar Marcos Bonazountas kien kitiblu: «*Good morning Kevin, I confirm our agreement to proceed with the SINTEGRAM Dissemination proposal submission*» (ara l-affidavit tal-attur Kevin Sammut f'paġna 278 tal-atti tal-kawża).

76. Minbarra li fiha nfisha, din id-differenza fil-verżjonijiet ma tantx tixhet dawl sabiħ fuq il-kredibbiltà tax-xhieda ta' Sammut, il-Qorti hija tal-fehma, li f'kull każ, l-ebda minn dawn il-verżjonijiet ma huma siewja.

77. Sa fejn għandha x'taqsam l-ewwel verżjoni, il-Qorti rat li fl-atti tal-kawża ma hemm l-ebda prova li turi kif fil-25 ta' Lulju, 2018, l-attur kien fil-fatt ingħata xi struzzjoni li kellu jibda bix-xogħol.

78. Mod ieħor, mill-korrispondenza li tirreferi għal dak il-jum tal-25 ta' Lulju, 2018, jirriżulta li hekk kif Kevin Sammut staqsa lil Marcos Bonazountas: «*When is kick off please?*», dan tal-aħħar wiegħbu: «*The PA and the Malta Contract Office will need a month at least. Will let you know, but I guess middle September?*». Għal dan l-email tal-aħħar, Sammut wiegħeb «*Yes agreed*» (ara l-korrispondenza f'paġni 13 u 14 tal-atti tal-kawża). Barra minn hekk, fil-kontroezami, Sammut tenna wkoll għal iktar minn darba li Bonazountas kien qalilhom li kellhom jibdew f'Settembru (ara l-kontroezami ta' Kevin Sammut, f'paġni 373 u 374 tal-atti tal-kawża).

79. Dwar it-tieni verżjoni, jiġifieri dik b'rabta mal-kontenut tal-abbozz tad-19 ta' April, 2018, il-Qorti jidhrilha li anke hawnhekk, Sammut reġa' pprova jgħatti x-xemx bl-għarbiel. Dan qiegħed jingħad għaliex il-frażi «*confirm our agreement to proceed*» ma tniżżlitx f'sens wiesgħa bħalma qiegħed jipprova jpenġiha l-attur, iżda għet kwalifikata bil-frażi: «*with the SINTEGRAM Dissemination proposal submission*» (ara Dok A2 f'paġna 16 tal-atti tal-kawża).

80. Kif tifhimha din il-Qorti, bil-frażi «*to proceed with the SINTEGRAM Dissemination proposal submission*», Bonazountas kien qiegħed jirreferi għat-tfiġn tal-offerta u mhux ukoll għax-xogħol preparatorju għall-eżekuzzjoni tal-kuntratt mertu tas-sejha. Fis-sewwa, ma huwa xejn

verosimili li Epsilon kienet sejra tordna lill-atturi biex jibdew bix-xogħlijiet, fi stadju tant bikri li fih hija ma kellha l-ebda garanzija li l-offerta tagħha kienet sejra tintgħažel bħala l-offerta rebbieħa.

81. Barra minn hekk, anke mill-korrispondenza bikrija li għaddiet bejn il-partijiet, jidher li bil-fraži «*proposal submission*», Bonazountas kien qiegħed jirreferi għat-tfigħ tal-offerta, u mhux ukoll għat-twettiq tal-kuntratt (ara l-korrispondenza tal-11 ta' April, 2018, f'paġna 69 tal-atti tal-kawża).

82. F'kull każ, lanqas ma jista' jithalla barra l-fatt li l-fraži li qiegħed jirreferi għaliha l-attur ma tniżżlitx fil-qafas tal-korrispondenza elettronika nfisha, iżda fl-abbozz ta' ftehim li Marcos Bonazountas kien hemeż ma' *email* tad-19 ta' April, 2018 (ara l-*email* rilevanti f'paġna 26 tal-atti tal-kawża). Kif għedna aktar kmieni, tali abbozz tfassal bil-għan li jiġi ssiġillat bil-firma tal-partijiet, u la baqa' ma ġiex iffirmat, dak kollu li nkiteb fih, ma jista' jkun tal-ebda wens għall-atturi appellanti (erġa' ara paragrafu 31 ta' din is-sentenza).

83. Jissokta billi jingħad li daqskemm l-atturi ma rnexxilhomx jippruvaw li huma ngħataw xi struzzjoni speċifika biex jibdew bix-xogħol preparatorju, daqshekk ieħor li huma lanqas ma rnexxielhom jippruvaw li huma kienu b'xi mod jew ieħor taw xi ħjiel lil Epsilon li kienu bdew jaħdmu b'mod intensiv fuq il-proġett.

84. Il-Qorti fliet sewwa l-korrispondenza kollha li ntbagħtet bejn il-partijiet, u minnha jirriżulta li kien biss fil-5 ta' Settembru, 2018, u sewwasew f'dik l-istess *email* li fiha ġiet mehmūża l-fattura li tagħha l-atturi qegħdin jitolbu l-ħlas, li Kevin Sammut, għarraf lil Epsilon għall-ewwel darba li huma diġà kellhom tlieta minn nies li bdew jaħdmu bi preparazzjoni fuq il-proġett (ara l-*email* rilevanti f'paġni 43 u 44 tal-atti tal-kawża).

85. Għalkemm veru li fil-ġimgħat ta' qabel Sammut kien informa lil Bonazountas li huwa kien diġà alloka r-riżorsi għat-twettiq tal-proġett, madankollu ma jidhirx li sa qabel il-5 ta' Settembru, 2018, Kevin Sammut jew xi ħaddieħor minn Kilabite kienu nfurmaw lil Epsilon, li x-xogħol fuq il-proġett kien beda.

86. Anke meta qam l-għawġ bejn il-partijiet, jiġifieri fit-23 ta' Awwissu, 2018, Sammut ma kienx informa lil Bonazountas li kienu laħqu wettqu parti sostanzjali mix-xogħol fuq il-proġett, iżda semplicement kitiblu: ***«I have already incurred substantial costs because I have a team standing by ready to start so please you need to understand my concerns»*** (ara l-*email* tat-23 ta' Awwissu, 2018 f'paġna 90 tal-atti tal-kawża).

87. Kif tifhimha l-Qorti, li kieku Sammut u Kilabite kienu tassew bdew jaħdmu b'mod intensiv fuq il-proġett inkwistjoni, Sammut ma kienx sejjer jikteb lil Bonazountas li kellu «*a team standing by*», imma kien javżah ċar u tond li kienu diġà bdew bix-xogħol u laħqu ħadmu fuq parti sostanzjali mill-proġett.

88. Dan aktar u aktar meta wieħed iqis li skont il-fattura inkwistjoni (f'paġna 54 tal-atti tal-kawża) il-valur tax-xogħol li allegatament twettaq bejn il-25 ta' Lulju, 2018 u l-4 ta' Settembru, 2018, ma kienx wieħed ċkejken, iżda fl-ammont imdaqqas ta' €30,000 ewro (minbarra l-VAT).

89. Fl-affidavit tiegħu, Kevin Sammut fisser li l-valuri li jidhru fil-fattura inkwistjoni ġew iffissati «*pro rata tax-xogħol li kellu jsir fl-intier tiegħu għal valur ta' 110,000*» (ara l-affidavit ta' Kevin Sammut f'paġna 287 tal-atti tal-kawża), u għalhekk b'dan l-istess raġunament ta' Sammut ifisser li bejn il-25 ta' Lulju, 2018 u l-4 ta' Settembru, 2018, Kilabite kienet suppost diġà laħqet wettqet xogħol b'aktar minn kwart tal-valur tal-kuntratt!

90. Kif jista' jkun li wieħed ikun għaddej b'ħidma daqshekk intensiva, imbagħad javża lil min ikun qiegħed jaħdem għalih li huwa semplicement għandu «*a team standing by ready to start*»?

91. Kemm minħabba f'hekk, kif ukoll għal raġunijiet oħrajn li sejrjn jingħataw issa, din il-Qorti lanqas ma tara kif tista' tlium lill-Ewwel Qorti sa fejn dehrilha li l-atturi ma rnexxilhomx jippruvaw li verament wettqu x-xogħol li qegħdin jallegaw li wettqu, fiż-żmien ta' bejn il-25 ta' Lulju, 2018 sal-4 ta' Settembru, 2018.

92. Għalkemm veru li flimkien mat-tieni affidavit tiegħu, Kevin Sammut ressaq prospetti tax-xogħol (*work logs*) li qal li huma tiegħu, ta' Maria Refalo u ta' martu Christine Busuttil, il-Qorti jidhrilha li f'ċirkostanzi fejn il-l-ħlas mitlub mill-atturi huwa sinjifikanti, dawk il-prospetti ma setgħux kienu biżżejjed biex juru li x-xogħol li jissemma fihom tassew sar (ara ***Eugenio Bartolo v. Avukat Dottor Johann Debono*** mogħtija mill-Qorti tal-Appell fit-22 ta' Ottubru, 2024).

93. Il-Qorti wkoll tqis li għalkemm l-atturi ressqu lil Christine Busuttil u lil Maria Refalo bħala xhieda, dawn però xorta waħda naqsu milli jissostanzjaw ix-xogħol li allegatament wettqu bi provi konkreti. Pereżempju għalkemm fil-prospetti tax-xogħol rispettivi tagħhom jingħad li saru bosta laqgħat ta' strategija, xogħol ta' ippjanar, preparamenti ta' *servers*, taħriġ, riċerka, u xogħol amministrattiv ieħor, la Busuttil, la Refalo u lanqas Kevin Sammut, ma ressqu xi evidenza tanġibbli dwar dan ix-xogħol, bħal ngħidu aħna xi kopja tal-korrispondenza ta' bejniethom, notamenti li wieħed jistenna li jittieħdu fil-laqgħat u fit-taħriġ, kopji tar-

riċerka mwettqa, u dokumenti oħrajn li juru l-pjanijiet li fasslu dwar kif kellu jitwettaq ix-xogħol.

94. Dan ukoll biex ma jingħadx, li għalkemm Maria Refalo ttellgħet tixhed, hija ma ġietx mitluba sabiex tikkonferma bil-ġurament tagħha l-prospett li allegatament jiddokumenta x-xogħol imwettaq minnha. Barra minn hekk, meta mistoqsija dwar jekk kellhiex x'turi bħala dokumentazzjoni jew notamenti tax-xogħol allegatament imwettaq minnha, din sempliċement wieġbet «*li nkun irrid infittex*» u ma qalitx li kienet żammet xi prospett tax-xogħol bis-sigħat u bil-ġranet li kienet ħadmet.

95. Naturalment kien jaqa' fuq spallejn l-atturi li juru b'mod tanġibbli li huma tassew wettqu x-xogħol kollu li tiegħu qegħdin jitolbu l-ħlas. Fin-nuqqas ta' hekk l-atturi appellanti ma jistgħux jippretendu xi ħlas għal dawk ix-xogħlijiet li skont il-fattura inkwistjoni huma dokumentati li twettqu bejn il-25 ta' Lulju, 2018 u l-4 ta' Settembru, 2018 (ara ***L-Avukat Mark Refalo nomine v. European Insurance Group Limited*** mogħtija fis-7 ta' Diċembru, 2023).

96. Anke però li kieku stess u għall-grazzja tal-argument, l-atturi appellanti kellhom jingħataw raġun li huma rnexxielhom jippruvaw ix-xogħol kollu li qegħdin jgħidu li wettqu, f'kull każ, it-talba tagħhom għall-

ħlas b'rabta max-xogħol preparatorju li allegatament twettaq bejn il-25 ta' Lulju, 2018 u l-4 ta' Settembru, 2018, xorta waħda ma setgħetx tirnexxi u dan billi huma saħansitra naqsu milli juru li tal-inqas ppruvaw jgħaddu dak ix-xogħol lil Epsilon.

97. Għalkemm huwa minnu li min-naħa tiegħu Sammut qal li huwa kien ipprova jgħaddi x-xogħol preparatorju lil Epsilon u li din ma kinitx aċċettatu (ara l-kontroeżami ta' Kevin Sammut f'paġna 375 tal-atti tal-kawża), fuq ix-xaqliba l-oħra, kemm il-Professor Argyros Argyridis kif ukoll Markos Bonaountas stqarrew għal iktar minn darba li Sammut ma kienx għaddielhom xi xogħol u lanqas ma kien uriehom ix-xogħol li qiegħed jgħid li twettaq (ara x-xhieda u l-kontroeżami ta' Prof Argyros Argyridis f'paġni 368 u 371 tal-atti tal-kawża rispettivament, kif ukoll l-affidavit u l-kontroeżami ta' Marcos Bonazountas f'paġni 385, 386, 431 u 432 tal-atti tal-kawża).

98. Il-Qorti jidhrilha, li kieku Sammut verament ipprova jgħaddi xi xogħol preparatorju lil Epsilon u din irrifjutatu, huwa kien x'aktarx ikun f'qagħda li jressaq prova sabiex jissustanzja dak li qal, u mhux jonqos għalkollox milli juri kif u x'fatta huwa pprova jikkonsenja dak ix-xogħol kollu li allega li twettaq.

99. Sammut mhux talli naqas milli jissostanzja l-istqarrija tiegħu, anzi kien huwa stess li sa ċertu punt xehitha fid-dubju meta għall-mistoqsija dwar jekk huwa bagħatx xi xogħol lil Epsilon, huwa semplicement wieġeb: *«kont bgħatt rapport fuq tender oħra li kont urejt li ma kienx viabbli pereżempju»* (ara l-kontroeżami ta' Kevin Sammut f'paġna 375 tal-atti tal-kawża). Barra minn hekk għall-mistoqsija jekk kienx hemm xi komunikazzjonijiet li bihom pprova jgħaddi x-xogħol, dan kien evażiv u wieġeb: *«ma niftakarx jekk kien hemm jew kienx hemm»* (erġa' ara l-affidavit ta' Kevin Sammut f'paġna 375 tal-atti tal-kawża).

100. F'qafas bħal dan, din il-Qorti ma tarax kif l-appellanti jistgħu, b'xi mod jew ieħor, jippretendu li jithallsu tax-xogħol preparatorju li qegħdin jgħidu li wettqu bejn il-25 ta' Lulju, 2018, u l-4 ta' Settembru, 2018, u fid-dawl ta' dak li ngħad iktar kmieni, il-Qorti jidhrilha li mill-fattura inkwistjoni hija biss is-somma ta' €800, flimkien mat-taxxa fuq il-valur miżjud fuq din is-somma, li huma dovuti minn Epsilon.

101. It-tieni u t-tielet aggravji qegħdin għalhekk jintlaqgħu biss f'dan is-sens.

102. Jifdal ir-**raba' aggravju** li fih, l-atturi qegħdin jilmentaw li l-Ewwel Qorti naqset ukoll milli tapprezza biżżejjed il-mod ta' kif Epsilon *«iffabrikat ċirkostanzi»* sabiex tagħmel il-pożizzjoni tagħhom *«mhux tenibbli.»* Ifissru

li l-offerta li tressqet minn Epsilon lill-Awtorità Kontraenti kienet «*totalment differenti*» minn dak li kien diġà miftiehem bejn il-partijiet, u filwaqt li jargumentaw li huma spiċċaw daharhom mal-ħajt, jagħtu x'jinftiehem li dan kollu sar bi strateġija u bi ħsieb doluż sabiex Epsilon teskludihom milli jieħdu sehem fis-sejħa għall-offerti inkwistjoni.

103. Il-Qorti jidhrilha li dan l-aggravju huwa 'l barra minn loku.

104. L-atturi messhom jafu biżżejjed li wara li rtiraw l-ewwel talba tagħhom waqt is-seduta tal-20 ta' Mejju, 2019, l-unika żewġ talbiet li kien fadal x'jiġu deċiżi mill-Qorti kienu biss dwar il-ħlas tal-fattura fl-ammont ta' €37,760, u xejn iktar.

105. Ġaladarba l-Ewwel Qorti ma ntalbitx tiddeċiedi dwar jekk kienx hemm xi ksur tar-rabta kuntrattwali ta' bejn il-partijiet, jew inkella dwar jekk l-imġiba ta' Epsilon kintx bi ħsara għall-atturi, l-Ewwel Qorti ma kellhiex tidhol fil-kwistjonijiet li qegħdin jissemmew f'dan l-aggravju.

106. Ir-raba' aggravju qiegħed għalhekk jiġi miċħud.

107. Fid-dawl ta' dawn il-konsiderazzjonijiet, il-Qorti sejra tkun għalhekk qiegħda tilqa' parti mill-appell tal-atturi, tiċħad it-tieni u t-tielet eċċezzjonijiet ta' Epsilon, filwaqt li tilqa' t-talbiet tal-atturi sa fejn għandu

x'jaqsam biss l-ammont ta' €800, li wara li tiżdied miegħu t-taxxa fuq il-valur miżjud iwassal għas-somma ta' €944.

108. Billi l-fattura inkwistjoni nħarġet minn Kilabite Tech Limited u mhux minn Kevin Sammut f'ismu personali, u billi l-attur Kevin Sammut stess saħaq li x-xogħol kollu twettaq minn Kilabite Tech Limited u mhux f'ismu personali, il-Qorti sejra tkun qiegħda tordna li l-ħlas għandu jsir lil Kilabite Tech Limited biss.

109. Fuq nota aħħarija, peress li hemm diskrepanza kbira bejn l-ammont li ntalab mill-atturi u dak li effettivament huwa dovut minn Epsilon, il-Qorti ma jidhrilhiex li għandha tikkundanna lil Epsilon sabiex tħallas l-ispejjeż tal-ittra uffiċjali tal-10 ta' Diċembru, 2018, kif ukoll dawk tal-mandat ta' sekwestru kawtelatorju li saret riferenza għalihom fit-tielet talba tar-rikors maħluf.

110. Għall-istess raġuni l-Qorti lanqas ma hija sejra tilqa' t-talba tal-atturi sabiex l-imgħax jibda jgħaddi mid-data tal-fattura. Minflok Epsilon sejra tkun qiegħda tiġi kkundannata tħallas l-imgħax mid-data ta' din is-sentenza. Wara kollox, dan huwa wkoll b'ħarsien ma' dak mitlub mill-appellanti stess fit-talba finali tar-rikors tal-appell.

111. Anke sa fejn għandu x'jaqsam mal-kap tal-ispejjeż, għalkemm din il-Qorti jidhrilha li fiċ-ċirkostanzi hemm lok għal bdil fil-kap tal-ispejjeż tas-sentenza appellata, fl-istess waqt il-Qorti tqis li l-atturi xorta waħda ħaqqhom ibatu biċċa sostanzjali mill-ispejjeż tal-kawża u dan għaliex l-ammont dovut minn Epsilon huwa bil-wisq inqas minn dak li oriġinarjament ġie mitlub minnhom.

112. Fl-istess waqt, il-Qorti però ma tistax ma tiegħux kont tal-fatt li l-eċċezzjonijiet ta' Epsilon lanqas ma kienu tajbin, u wasslu wkoll għal ħela ta' ħin. Minħabba f'hekk, u bis-saħħa tal-**Artikolu 223(3) tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili**, il-Qorti tqis li jkun ġust li kull parti għandha tbatlha l-ispejjeż tagħha, u dan kemm b'rabta mal-proċeduri ta' quddiem l-Ewwel Qorti kif ukoll b'rabta ma' dan l-appell.

Deċiżjoni

Għaldaqstant għar-raġunijiet fuq imsemmija, din il-Qorti qiegħda **tilqa'** f'parti minnu l-appell tal-atturi Kevin Sammut u Kilabite Tech Limited, u għalhekk qiegħda tirriforma s-sentenza appellata, billi:

- (i) tħassarha fejn laqgħet it-tieni u t-tielet eċċezzjonijiet ta' Epsilon, u minflok tiċċad dawk l-eċċezzjonijiet;

(ii) tħassarha fejn ċaħdet it-tieni u t-tielet talbiet tal-atturi Kevin Sammut u Kilabite Tech Limited, u minflok, tilqa' f'parti minnhom it-tieni u t-tielet talbiet billi tiddikjara li l-ammont dovut minn Epsilon Malta Limited lil Kilabite Tech Limited huwa fl-ammont ta' disa' mija u erbgħa u erbgħin ewro (€944) li jinkludi fih it-taxxa fuq il-valur miżjud, u għalhekk tikkundanna lil Epsilon Malta Limited sabiex tħallas lil Kilabite Tech Limited l-istess ammont ta' disa' mija u erbgħa u erbgħin ewro (€944), bl-imgħax legali mid-data ta' din is-sentenza sal-jum tal-ħlas; u

(iii) tħassarha fil-kap tal-ispejjeż, u bi tħaddim tal-**Artikolu 223(3) tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili**, tikkundanna lil kull parti sabiex tbatlha l-ispejjeż tagħha, u dan kemm b'rabta mal-proċeduri ta' quddiem l-Ewwel Qorti, kif ukoll dawk b'rabta ma' dan l-appell. L-ispejjeż iżda li għandhom x'jaqsmu mal-ittra uffiċjali tal-10 ta' Diċembru, 2018 u mal-mandat ta' sekwestru kawtelatorju għandhom jithallsu mill-atturi.

Mark Chetcuti
Prim Imħallef

Christian Falzon Scerri
Imħallef

Josette Demicoli
Imħallef

Deputat Registratur
jb